

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА

УДК 657.6

Бардаш С.В.,
д.е.н., професор кафедри фінансового аналізу і контролю
Київський національний торговельно-економічний університет

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Постановка проблеми. На даний час майже всі науковці, які досліджували та продовжують досліджувати теоретико-методологічні та практичні аспекти внутрішнього контролю визнають, що контроль як функція управління, тісно пов'язаний з бухгалтерським обліком. Разом з тим, дискусія щодо щільності їх зв'язку та можливого поглинання внутрішнього контролю бухгалтерським обліком залишається в активній стадії. Особливої актуальності дана дискусія набуває у зв'язку з широким застосуванням комп'ютерних інформаційних систем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для повного усвідомлення особливостей проведення внутрішнього контролю в умовах КСБО (комп'ютерних систем бухгалтерського обліку) слід враховувати особливості застосування КІСП – комп'ютерної інформаційної системи підприємства, яку достатньо повно розглянуто у працях Бенька М.М. [1], Брадула О.М. [2], Завгороднього В.П. [3], Івахненкова С.В. [4-7; 8]. Оцінюючи відповідним чином результати досліджень зазначених та інших науковців варто зауважити про те, що широке запровадження КСБО та КІСП поставило нову, на жаль не вирішену проблему, - здійснення внутрішнього контролю за функціонуванням зазначених систем з метою гарантування захисту інтересів користувачів інформації, що продукується даними системами.

Постановка завдання. Метою і завданням статті є визначення реального потенціалу КСБО і КІСП у гарантуванні достовірності інформації, що продукується даними системами, а також окреслення напрямів контролю їх функціонування

Виклад основного матеріалу дослідження. У цілому в умовах застосування КСБО з'являється можливість посилити функцію контролю за законністю та економічною доцільністю господарських операцій, не підвищуючи і не ускладнюючи при цьому трудомісткість ведення обліку. Застосування інформаційних технологій наділяє систему бухгалтерського обліку контрольними функціями, проте їх застосування не гарантує належної адекватності даних фінансової звітності реальному стану речей, тому перед співробітниками відділів внутрішнього контролю постає завдання пристосування технології своєї роботи, або навіть значної її зміни із використанням спеціальних методів і комп'ютерних програм при проведенні внутрішнього контролю. Незважаючи на беззаперечну актуальність проблем, пов'язаних із застосуванням комп'ютерів в контрольному процесі, переважна більшість вітчизняних науковців не приділяє їм належної уваги.

На перший погляд, широке запровадження інформаційних технологій для потреб бухгалтерського обліку робить здійснення внутрішнього контролю не актуальним. Разом з тим, недостатня кваліфікація бухгалтерських кадрів, особливо головних бухгалтерів, на переважній більшості малих підприємств, складність чинного законодавства та його перманентні зміни, особливо в частині регламентації податкових відносин, недостатня роз'яснювальна і консультаційна робота органів державного контролю по діючому законодавству, змушує проводити контроль функціонування КСБО. Дана теза стосується й корпоративних підприємств, адже контроль КСБО є одним з найважливіших об'єктів. Невиявлений недолік може призвести до суттєвих збитків або банкрутства суб'єкта господарювання.

У цілому слід визнати, що в діяльності відділів внутрішнього контролю персональні комп'ютери можуть використовуватися, як для проведення окремих процедур внутрішнього контролю, так і для автоматизації управлінських робіт відділу. Використання комп'ютерів у внутрішньому контролі навіть без використання спеціалізованого програмного забезпечення може включати наступні види робіт:

- виконання нескладних розрахунків, друк типових форм документів, аналітичних таблиць тощо;
- використання нормативно-правової довідкової бази в електронному вигляді;

- виконання запитів до електронної бази даних, сформованої в КСБО;
- перевірка окремих розрахунків, виконуваних на різних ділянках КСБО;
- формування реєстрів бухгалтерського обліку і альтернативного балансу з використанням електронної бази даних;
- проведення комплексного аналізу фінансового стану учасника відносин у сфері господарювання.

Отже, впровадження комп'ютерів в обліковий процес суттєво вплинуло на проведення внутрішнього контролю, який має здійснюватися у двох напрямках. Перший, - це контроль роботи облікового апарату. Другий напрям – це контроль функціонування КСБО у складі КІСП.

Контроль усієї системи бухгалтерського обліку та дій облікового персоналу полягає в перевірці правильності використання плану рахунків, своєчасності і правильності ведення облікових реєстрів, відповідності даних синтетичного і аналітичного обліку даним фінансової звітності. Відповідно метою такого контролю є забезпечення своєчасного і якісного виконання облікових процедур співробітниками бухгалтерії. Досягти поставленої мети дозволяють спеціальні алгоритми, реалізовані в КІСП.

Зокрема, на думку проф. Івахненкова С.В. «Автоматизація контрольних процедур шляхом впровадження комп'ютерних контрольних технологій може набувати різні форми, включаючи більш ефективне використання наявних варіантів конфігурації КІСП типу планування ресурсів підприємства (ERP), з використанням потоків робіт і технологіями їх моделювання для автоматизації процесів і керування ними від початку і до кінця» [6, с. 248]. Разом з тим, існуючі системи внутрішнього контролю не зможуть ефективно функціонувати, якщо керівник суб'єкта господарювання не здійснить ряд організаційних заходів, спрямованих на максимальне використання можливостей комп'ютерних програм.

Досліджуючи організаційну структуру КІСП, слід враховувати ступінь концентрації або розподілу комп'ютерної обробки в межах організації, зокрема, те, як вони можуть впливати на розподіл обов'язків. Важливе значення відіграє й доступність даних, адже первинні документи, деякі комп'ютерні файли й інший доказовий матеріал, що може знадобитися суб'єкту внутрішнього контролю, можуть існувати тільки протягом короткого періоду часу або у форматі, доступному для перегляду тільки на комп'ютері.

Важливу роль при плануванні внутрішнього контролю відіграє рівень автоматизації облікових задач. При оцінці складності автоматизованої обробки бухгалтерських даних необхідно враховувати, як ступінь інтеграції інформаційних систем, так і ступінь спільного використання різними системами однієї і тієї ж облікової бази даних. При проведенні внутрішнього контролю потрібно враховувати технічну структуру програмного забезпечення КСБО, інформація про яку дозволяє оцінити рівень безпеки та захищеності КСБО.

В умовах функціонування комп'ютерних інформаційних систем суб'єкт внутрішнього контролю має розглядати можливість знищення, підробки, заміни паперових документів. Суб'єкту внутрішнього контролю доводиться мати справу з питаннями безпеки та надійності комп'ютерних облікових систем, у зв'язку з чим матиме місце перевірка низки суто технічних питань, які не мають прямого відношення до бухгалтерського обліку.

У більшості випадків внутрішній контроль інформаційних систем потрібний, коли комп'ютерна інформаційна система призначена для обробки конфіденційної чи секретної інформації. До систем з такою інформацією належать комп'ютерні системи бухгалтерського обліку. Проведення такого внутрішнього контролю доцільно також й після побудови комп'ютерної інформаційної системи та її підсистеми безпеки на етапі приймання в експлуатацію для оцінки ступеня дотримання висунутих до неї вимог.

Для контролю ефективності і безпечності інформаційної системи як такої має здійснюватися внутрішній контроль інформаційної системи, під яким слід розуміти оцінку поточного стану комп'ютерної системи на відповідність певному стандарту або запропонованим вимогам. Зазначений контроль може бути проведений відносно: технічного стану інформаційної системи; ефективності інформаційної системи; інформаційної безпеки; проектів впровадження та реінжинірингу; відповідності інформаційної системи; програмного забезпечення. Такий внутрішній контроль не направлений на пропонування конкретного рішення, він дає можливість поглянути на інформаційну систему комплексно, виявити проблемні місця, сформувані обґрунтовані рекомендації для ухвалення рішення з усунення недоліків за окремими напрямками.

Після здійснення внутрішнього контролю інформаційної системи виникне можливість оцінити з різних аспектів реальний стан комп'ютерної інформаційної системи суб'єкта господарювання та розробити заходи з удосконалення КІСП в частині покращання засобів захисту, продуктивності, цілісності даних та її ефективності.

Висновки з даного дослідження. Застосування інформаційних технологій наділяє систему бухгалтерського обліку контрольними функціями, проте їх застосування не гарантує достовірності даних фінансової звітності. Зважаючи на широке поширення інформаційних технологій, прийняття управлінських рішень, а також оцінка їх ефективності, особливо на рівні оперативного управління, мають бути здійснені лише за результатами внутрішнього контролю інформаційних комп'ютерних

технологій. Проведення такого контролю дозволить обрати оптимальні засоби захисту, забезпечуватиме цілісність даних, а також позитивно впливатиме на продуктивність та ефективність функціонування комп'ютерної інформаційної системи організації.

Література

1. Бенько М.М. Інформаційні системи і технології в бухгалтерському обліку : монографія / М.М. Бенько. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. – 336 с.
2. Брадул О.М. Обліково-аналітичне забезпечення менеджменту корпорацій : монографія / О.М. Брадул. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2009. – 356 с.
3. Завгородній В.П. Автоматизація бухгалтерського обліку, контролю, аналізу та аудиту / В.П. Завгородній. – К. : А.С.К., 1998. – 768 с.
4. Івахненко С.В. Комп'ютерний аудит: контрольні методики і технології / С.В. Івахненко. – К. : Знання, 2005. – 286 с.
5. Івахненко С.В. Фінансовий контролінг: методи та інформаційні технології / С.В. Івахненко, О.В. Мелих. – К. : Знання, 2009. – 319 с.
6. Івахненко С.В. Інформаційні технології аудиту та внутрішньо-господарського контролю в контексті світової інтеграції : монографія / С.В. Івахненко. – Житомир : ПП «Рута», 2010. – 432 с.
7. Івахненко С.В. Сучасні інформаційні технології управління підприємством та бухгалтерія: проблеми і виклики / С.В. Івахненко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2006. – № 4. – С. 52-58.
8. Івахненко С.В. Контроль фінансової інформації: сучасні технології / С.В. Івахненко // Фінанси України. – 2010. – № 1. – С. 87-97.

УДК 005.004.9

Бурлаков О.С.,
к.е.н., доцент кафедри соціальної економіки
і інформаційних технологій,
Подільський державний аграрно-технічний університет

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ІТ-АУТСОРСИНГУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Постановка проблеми. Розвиток ринку ІТ-послуг в Україні залежить від численних зовнішніх факторів: економічної кон'юнктури, зовнішніх інвестицій, державної та законодавчої політики у сфері бізнесу та ІТ, стану фінансового сектора, боргового навантаження на державу і корпоративний сектор. За прогнозами аналітиків, у 2013 році питома вага ІТ-послуг у загальній структурі ринку інформаційних технологій складатиме близько 9% [6].

Стрімкий розвиток ринку інформаційних технологій вимагає від керівників підприємств внесення змін до методів керування бізнес-процесами, які б дозволили використати потенційні можливості сучасних інформаційних технологій та отримувати додаткові вигоди завдяки концентрації ресурсів на профільному (основному) виді діяльності [1].

За результатами дослідження, проведеного холдингом АНКОР з 33% керівників підприємств, які здійснюють свою діяльність на території України, 40,5% користуються послугами аутсорсингу в частині управління інформаційними ресурсами [1].

Поряд із досить великим переліком потенційних переваг від використання ІТ-аутсорсингу не варто забувати про певний рівень ризиковості, який, в значній мірі, залежить від надійності та якості ІТ-послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз публікацій з питань ведення аутсорсингової діяльності на вітчизняних підприємствах показав, що дослідження ІТ-аутсорсингу ґрунтується, в основному, на результатах, викладених у працях зарубіжних дослідників Б.Анікіна, С.Рітіка, З.Айвазяна та ін.

Серед вітчизняних науковців проблематикою аутсорсингу займаються А.Коняєва, Л.Лігоненко, С.Безручук, Ю.Фролова та ін.

Так, Б.Анікін досліджує аутсорсинг як метод оптимізації використання ресурсів. У працях С.Бузручук висвітлено теоретико-практичні аспекти використання аутсорсингу в фінансах та обліку.